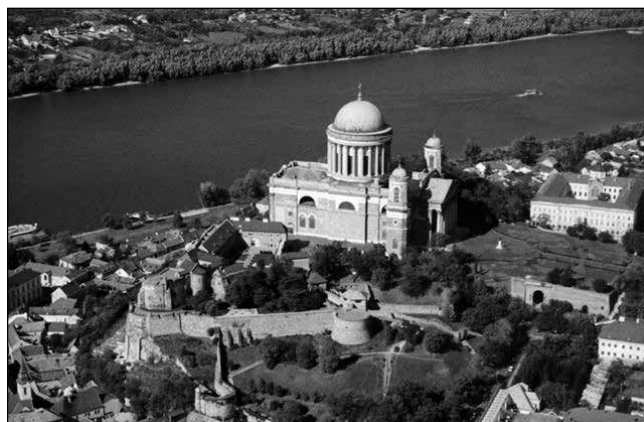

Szent István tisztelete a képzőművészetben egy évezreden át

Szt. István államszervezői, államalapítói zsenialitása 1000 év távlatából is egyedülálló csodálatot vált ki az Európa történetével foglalkozó szakemberekből. Jóllehet tudjuk, hogy édesapja, a nem kevésbé zseniális politikus, Géza fejedelem megteremtette az államalapításhoz szükséges, kedvező külpolitikai kapcsolatokat: biztosította az ország határait a szomszédos államok részéről: I. Nagy Ottó császárhoz 973 húsvétján 12 előkelő magyarból álló küldöttséget küldött Quedlinburgba – a Lech-mezei vereség után –, hogy a pápa, a bizánci császár és Európa számos uralkodójának követeivel meghatározzák Európa hatalmi helyzetét. Géza fejedelem ekkor lemond a Melktől nyugatra eső területéről!!!

995-ben megszerezte fiának feleségül a bajor hercegnőt, Gizellát, III. Ottó császár unokanővérét(!), a későbbi II. Henrik császár (1014–1024) testvérét, s ezáltal biztosította a Német-római Császársággal való békét, amely lehetővé tette a belső építkezést. Ennek fontos része volt a kereszténység felvétele és az egyházszerkezet kiépítése. Már Árpád fia, *Taksony* fejedelem felismerte a nyugati kereszténység felvételének szükségességét, és 960-961-ben követeket küldött e célból XII. János pápához. A kereszténység a Kárpát-medencében már a Római Birodalom évszázadaiban, a II. századtól kezdve igen elterjedt volt. Ezt igazolják a régészeti feltárások, amelyek között a legismertebbek a pécsi ókeresztény templomok és sírkamrák, amelyek pompás freskói és gazdag tárgyi emlékei jelentős keresztény kultúráról tanúskodnak. Európaszerte tisztelt nagy szenteket adott Pannónia már a IV. században is a világnak. Említsük csak Szent Iréneusz (†202/203), Szent Rutilus és Quirinus (†303) vértanúk és Szent Márton (†397) tours-i püspök nevét. A Keszthely közeli *Fenekpuszta* ókori és IX. századi keresztény templomai – amelyek régészeti kutatása napja-

inkban is meglepő eredményekkel folytatódik – ugyancsak beszédes emlékei a Kárpát-medence kereszténységének. A 960-970-es években a magyarok között térítő papok közül elsiedelni Szent Wolfgang, a későbbi regensburgi püspök és Szent Pilgrim passauai püspök nevét ismerjük. Ezekben az években már Taksony fia, Géza a magyarok fejedelme. Az ő udvarába, Esztergomba érkezett 994-ben a bencés *Szent Adalbert*, Prága elűzött püspöke, III. Ottó császár atyai jó barátja. Feltehetően ekkor, vagy már korábban, keresztelkedett meg Géza fejedelem és fia, Vajk. Géza felesége, az erdélyi gyula lánya, Sarolta már keresztény volt – a bizánci rítus szerint. Mindenesetre Vásári Miklós esztergomi prépost Padovában készült egyik kódexének miniatúrája a gyermek Vajk keresztelését ábrázolja a szülei jelenlétében az 1340-es évek elején (Padova, Biblioteca Capitolare, Ms A-24.). Adalbert 997-ben a poroszok között térített, akik Gniezno-ban megölték. Két év múlva II. Szilveszter pápa szentté avatta. Ezt követően István király az általa 1000-ban alapított esztergomi főegyházmegye védőszentjévé nyilvánította.¹

Esztergom, Várhegy, légi felvétel

¹ Ezer év Szent Adalbert oltalma alatt. Szerk. Hegedűs András – Bárdos István. In: Primási Levéltár kiadványai, Strigonium Antiquum IV., Esztergom, 2000

Esztergom volt Taksony fejedelem óta a magyarok fejedelmének központi szállása. Itt született Szent István, itt keresztelték meg, itt vezette az oltárhoz a feleségét, a bajor hercegnőt, Gizellát 995-ben, a Várhegy csúcsán, a Géza fejedelem által Szent István protomártír tiszteletére építtetett templomban. Géza keresztény hitét bizonyítja – továbbá – a pannonhalmi bencés apátság és a veszprémi egyházmegye alapítása is.

S itt történt Géza fia, István fejedelem *királlyá* koronázása 1000 karácsonyán – vagy a nyolcadában, 1001 újévének ünnepén – az esztergomi vár Szent István protomártír templomában. A koronát II. Szilveszter pápa küldte, a szertartást Domonkos, Esztergom első érseke végezte a német-római császárrá koronázás liturgiája szerint! Jelen volt a kor Európájának legfőbb ura, III. Ottó császár is (Hesz János Mihály oltárképe a bazilika számára, Esztergom, Vármúzeum). Egyedülállóan nagy jelentőségű esemény volt ez, amely hosszú évtizedek következetes, sikeres bel- és külpolitikánk eredménye volt. Jól ismert, hogy a körülbelül egyidejűleg államot alapító szomszéd közép-európai népek ezt csak később érték el, vagy egyáltalán nem érték el. De az, hogy a királlyá koronázás szakrális eseményének olyan törvénybe iktatott jogi előírásai legyenek, mint a Magyar Királyságban, s az, hogy magának a koronának olyan jogi szerepe legyen, mint amilyen hazánk történetében a Szent Korona-tannal kialakult, Európában ismeretlen. S ez a rend 1000 évig, 1918-ig fennállt, számos katasztrófa ellenére! S a Szent Korona, amely a II. világháborúban az amerikaiak kezére került, 1978-ban visszakerült Budapestre, és ma is erősíti nemzetünket a parlamenti jelenlétével.

A királykoronázással Magyarország Európa államainak teljes jogú, tekintélyes tagja lett. István, a magyarok királya, a 41 évi uralkodása alatt bebizonyította, hogy méltán szerezte meg ezt a megbecsülést a pápa és a császár részéről egyaránt.

Természetesen, voltak és maradtak ellenségei bőségesen, az országon belül és kívül egyaránt, de hősiességgel legyőzte őket. A legnagyobb veszélyt – II. Henrik császár halála után trónra kerülő, Száli-házból származó – II. Konrád császár jelentette 1030-ban. A világhuralomra törek-

vő speyeri gróf mindent elkövetett, hogy a birodalom keleti határánál létesült Magyar Királyságot megsemmisítse. Az ekkor már idős István király a trónörökös fiára, a kiváló hadvezér Imre hercegre bízta a védelem megszervezését. S Imre, hasonlóan Árpád vezér 907. évi nagy pozsonyi győzelméhez, döntő diadalt aratott a császári haderő felett. Az 1031. évi békében a császárnak át kellett engednie a magyar királynak a Lajta–Fischa közét, valamint a Morva folyó területét is. Ezt a vereséget a császár az Imre herceg elleni alattomos merénnyel torolta meg az ugyanabban az évben rendezett vadkanvadászaton.

István király a pápától a koronázáskor apostoli keresztet és apostoli címet is kapott. „István valóságos apostol volt, aki az uralkodása során kereszténnyé tette egész nemzetét” – mondta róla II. Szilveszter pápa. Püspökségek felállításával megszervezte a katolikus egyházat az országában, amely a Kárpát-medence teljes területét magában foglalta, támogatta a bencés szerzetesrend elterjedését, a kolostorokat is rendszeresen látogatta, mint az ország egész területét. Templomokat építtetett, elrendelte, hogy minden 10 falu építsen egy templomot. A felszerelésükről többnyire a király gondoskodott. Törvényei és intelmei a magyar törvényhozás vezérfonalai voltak 1000 éven át.

István király aktívan bekapcsolódott Európa politikai és egyházi életébe, mindenekelőtt a clunyi reformmozgalomba. A jól ismert zseniális állambölcseleti műve, a fiához intézett *Intelmek* a kortárs európai királytűkrök egyik legjelentősebb alkotása. Említsük csak Jámbor Róbert Capeting királyról 1031 és 1041 között, a halála után írt életrajzot, az *„Epitoma vitae regis Roberti Pii”* összeállítást, amely az európai irodalomban az első ismert életrajz, amelyet nem egyházi személyről írtak.² S ezt a szent életű frank királyt mégsem avatta szentté az egyház, mint ahogyan Nagy Károlyt sem, akit valóban szentként tiszteltek évszázadokon át mint a római császárság feltámasztóját. Nagy Károly birodalma azonban a halálával felbomlott. István

² Sz. JÓNÁS Ilona: Egy „szent király” modell a XI. század első feléből. In: *Memoriae Tradere, Tanulmányok Török József 60. születésnapjára*, szerk. Füzes Ádám és Legeza László, Budapest, Mikes Kiadó, 2006, 333–339.

állama 1000 év után, ma is áll, ha csapzottan is, de ÉL a nemzetünk e hazán! István királyt az 1038. évi halála után azonnal szentként tisztelte nemzetünk. S 45 évvel a halála után, Szent László király – akinek a nagyapját, az István ellen lázadó Vazul herceget István megvakíttatta és elűzte az országból – szentté avattatta a pápával. Tisztelete ma is töretlen, ismert az egész világon. A néphagyomány számos története és a Kárpát-medence számtalan *Szentkirály* elnevezésű települése jelzi, hogy mennyire élő ma is a tisztelete. Ő határozottan vezette nemzetünket. Erős államot hagyott maga után, amelyet a sok viszály, a belső és külső támadások 1000 éven át sem tudtak megsemmisíteni. István király példásan megvalósította az intelmei szerinti keresztény életet.

István király európai hírnevét jelentősen fokozta, hogy nagy tisztelettel viseltetett a pannóniai születésű, tours-i püspök, *Szent Márton* iránt, aki akkor már 700 éve Nyugat-Európa egyik legnépszerűbb szentje volt. István király Szent Márton képét tűzte a zászlajára, amikor a pogány nagybátyjával, Koppány vezérrel küzdött, és az ő segítségével diadalmaskodott felette. Koppány az idősebb családtag jogán akarta megszerezni a hatalmat. Márton – aki pannóniai római katonából lett a frankok keresztény püspöke – ettől kezdve vált a magyar nemzet szentjévé. Az európai Szent Márton-tiszteletbe tehát úgy kapcsolódtunk be, hogy magunkénak vallottuk, magunkévá tettük a római elődeink jeles szent férfiát. Mindez jelentősen segítette István király és vele a magyar nemzet integrálódását az európai kultúrába. Fontos ezt napjainkban hangsúlyozni, mivel *2016-ra Szt. Márton-évet* hirdetett a katolikus egyház. Reméljük, hogy Szt. Márton magyar vonatkozása és mindmáig töretlen jelenléte hazánk egyházi, társadalmi és gazdasági életében ismertté lesz a mai Európa számára is! Tavaly megalakult a Szt. Márton-Tours, amely a Vatikánból indul, mivel a svájci gárda védőszentje Szt. Márton, és Szombathelyen keresztül halad, egészen a franciaországi Tours-ig. Pannonhalma, eredeti nevén *Szentmártonhegy* bencés apátsági temploma is Szt. Márton tiszteletére épült már a X. században. Ugyanígy az 1074. évi mogyoródi győzelem emlékére – Szent László által – építettett *mogyoródi apátság* védő-

szentje is Szent Márton volt. Hazánkban is, mint Európában, a Szűzanya után Márton tiszteletére szentelték a legtöbb templomot. A hazai települések elnevezésében is a szentek közül Márton a leggyakoribb.³

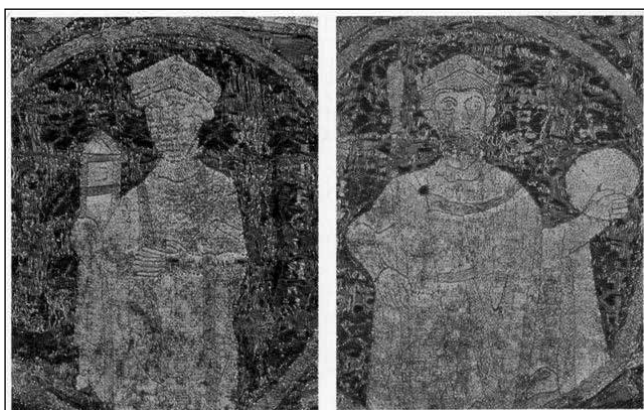
István király a keresztény világ főbb központjaiban *magyar zarándokházat* és templomot létesített. Így Rómában, a Szent Péter sírja fölé épült pompás bazilika szomszédságában, amely a XVIII. századig fennállt, Ravennában, a Római Birodalom fontos V-VI. századi központjában, továbbá Jeruzsálemben, a Jézus sírja helyén épült bazilika közelében és Compostelában, Szent Jakab apostol sírjánál, az Ibériai-félsziget északnyugati részén. István király ezeken a szent helyeken – és számos más helyen is, amelyről kevesebb tudomásunk van – gondoskodott az állandó magyar jelenlétről. A külföldi magyar egyházak közelében jelen voltak a magyar kereskedők is, akik a hazai termékek, mindenekelőtt a messze földön híres magyar ötvösség révén – amely Európa leggazdagabb nemesérclelőhelyei nyomán bontakozott ki – egyre jelentősebbé, egyre híresebbé váltak. Értelhető tehát, hogy már István király életében nagy becsben állt egész Európában a magyar név.

Ezt fokozta, hogy István királyt, a halála után 45 évvel, amint fent említettük, 1083-ban, Szent László király kérésére, VII. Gergely pápa szentté avatta, és ezzel az egész keresztény világban elrendelte a tiszteletét. Az ünnepét Magyarországon aug. 20-ára, külföldön szeptember 2-ára tették. Szent István király és a vele együtt szentté avatott fia, Szent Imre herceg *kiemelkedő* európai tiszteletét jól jelzi a XI. század végi Szent Imre-legenda elbeszélése, amely elmondja, hogy egy *Konrád* nevű igen nagy bűnös VII. Gergely pápától (1073–1085) azt a penitenciát kapta, hogy *rabbilincsb*en látogassa meg a szentek sírjait, és ahol lehullnak a bilincsei, ott nyer bocsánatot. S Konrád végigjárta számos szent sírját, még Jeruzsálemben is volt, Jézus sírjánál, de sehol sem hulltak le a bilincsei. Ekkor szerzett tudomást Szent Istvánnak, a magyarok királyának híréről és sírjáról, ahol számos csoda történt. Elment tehát Fehérvárra, teljesen elcsigázva. Szent István sírjánál elaludt. Ekkor megjelent

³ BÁLINT Sándor: Ünnepi kalendárium II., Bp., 1977, 452–471.

neki Szent István, és így szólt: – *Kelj fel, és Isten előtt ne bennem bizakodjál, hanem menj fiamnak, Szent Imrének ugyanebben a templomban lévő sírjához. S amikor ott leborulva imádkozott, a bilincsei széttörttek, és nagy zajjal a földre hullottak.*⁴ Ez az elbeszélés is meggyőzően igazolja Szent István királyunk és fia, Imre kiemelkedő európai tiszteletét.

István királynak három életrajza maradt fenn, amelyeket a szentté avatás körül írtak hazánkban. A Nagyobbik legenda 1083 előtt, 1077 körül készülhetett, a Kisebbik legenda 1083 után, és ezt követte Hartvik győri püspök, Kálmán király diplomatája által írt életrajz.⁵ Ezek elsősorban István szent jellemét tárják elénk a történelmi eseményeken keresztül. A mintegy fél évszázaddal későbbi Gesta Hungarorum, majd a XII., XIV-XV. századi krónikák politikai eseménytörténete megerősíti a három életrajz hitelességét. A XVII-XVIII. századtól megélenkült tudományos történelmi kutatások, amelyek napjainkban is folynak, tovább pontosítják Szent Istvánról alkotott ismereteinket. Az első szent királyunk kiválóságát jelzik az elmúlt 1000 évben készült nagyszámú *képzőművészeti ábrázolások* hazánkban és Európában, amelyekből ma is számosat ismerünk. Ezekből kívánok az alábbiakban néhányat bemutatni.

Szent István és Gizella a koronázási paláston, 1031

Szent István király legkorábbi, még az életében készült és ma is ismert ábrázolása a ma-

⁴ Árpád-kori legendák és Intelmek, előszó és jegyzetek ÉRSZEGI Gézáttól, Bp., 1983, 66–67.

⁵ Árpád-kori legendák és Intelmek, előszó és jegyzetek ÉRSZEGI Gézáttól, Bp., 1983, 16–53.

gyar király **koronázási palástján** maradt fenn 1031-ből.⁶ A mennyei hierarchiában, a Maiestas Domini dicsőségét emelő angyalok, próféták, apostolok és szentek között, a külső körben, közvetlenül a főtengely jobbán kapott helyet Szent István király mellképe az eredetileg miseruhának készült jeles textílián. A főtengely másik oldalán Gizella királyné és felettük a fiuk, Imre, az 1030. évi nagy magyar katonai diadal vezére, aki döntő vereséget mért II. Konrád német-római császár hazánkat megsemmisíteni szándékozó hatalmas seregére. Az ellenfél, még abban az évben, alattomos árulás révén, vadászat alkalmával meggyilkolta Imre trónörökösét. Így a szülei által készített miseruhán már Isten dicsőségében ábrázolták. A selyemszövetre aranszállal hímzett, magas művészi színvonalú képeket kapituláris majuscule betűkkel írt szöveg kíséri, amely megadja az 1031. évszámot és a miseruha rendeltetési helyét, a fehérvári Szűz Mária-bazilikát. Az ikonográfiai programjában és művészi kivitelében ez a műalkotás – amely Szent István király udvarának jeles teológusait és művészeit dicséri – egyedülálló a XI. századi európai művészettörténetben.

A Magyar Királyság első fővárosa, közös egyházi és világi központja **Esztergom** volt 1256-ig, Európa egyik legnagyobb folyama, a Duna mentén. Ez a földrajzi fekvés is biztosította a közvetlen kapcsolatot hazánk és Európa nyugati és keleti része között.

A Várhegy csúcsán emelkedett középkori székesegyház XII. század végi – 1185 és 1196 között készült – nyugati főkapuján, a **Porta Speciosa** márványintarzia-ábrázolásán *Szent István király országfelajánlása a Madonnának* volt látható. Szent István életrajzából tudjuk, hogy az idős király, miután a trónörökös fiát is elvesztette, és nem látott maga körül senkit, akire a művét, a keresztény Magyarországot rábízhatná, Jézus édesanyjához fordult. Az Ég Királynője trónusának balján áll Szent István király, és kéri, hogy fogadja el tőle országa felajánlását, és hogy védje meg országát minden rossztól. A Madonna azt válaszolja, hogy örömmel teljesíti István kérését, ha biztosítja az egyház jogait – az egyházat a jobbán álló Szent Adalbert érsek,

⁶ Budapest, Magyar Nemzeti Múzeumban kiállítva.

a székesegyház és az egyházmegye védőszentje képviseli a kapuzaton.

Esztergom, Porta Speciosa, 1185–1196

Az ábrázolások irattekercein olvasható volt a párbeszéd a Madonna és István között, amelyet Széless György, a Vártemplom XVIII. századi papja pontosan lejegyzett az akkor még álló romos épületről.⁷ Ugyanezekben az években a Porta Speciosáról színes festményt készítettett Klímó György kanonok, ez a Keresztény Múzeum tulajdona. Így a mai klasszicista stílusú székesegyház építését megelőző 1818–1820 közötti romeltakarítás⁸, majd a régészeti feltárások során előkerült eredeti töredékek jól jelzik a III. Béla királyunk és Jób érsek által építtetett középkori székesegyház művészi színvonalát. Jób érsek Párizsban végezte a tanulmányait 1177 és 1181 között a Sainte Geneviève monostori iskolában, és 1185-1186-ban ő intézte Fülöp Ágost királynál III. Béla király házasságát Capet Margit királynnyal.

⁷ SZÉLESS György: Az esztergomi Szent Adalbert székesegyház. A kézirat hasonmás kiadása és magyar fordítása. Szerk. Bárdos István és Horváth István, Esztergom, 1998

⁸ MATHES, Johann Nep.: Veteris arcis Strigoniensis, monumentorum ibidem erutorum, aliarumque antiquitatum lithographis tabulis ornata descriptio. Strigonium, 1827

Az esztergomi Porta Speciosa ábrázolásai közül kiemelkedik az *Izaiás prófétát* ábrázoló fej, amely a kortárs európai művészet legmagasabb művészi színvonalát képviseli! Ugyanez a művész készítette a timpanonban Szent István ábrázolását, amelynek ma már csak a XVIII. századi festménymásolatát ismerjük.

Bamberg, 1220-as évek

A XIII. század elején, az 1220-as években, **Eckbert bambergi püspök**, Gertrud magyar királyné fivére, a székesegyházában **Szent István király lovas szobrát** fénylő fehér márványból állíttatta fel a keleti szentély, a Georgenchor diadalíve elé, hálából, hogy a Magyar Királyság befogadta, amikor a székhelyéről elűzték, és az életére törtek. A bambergi érsek számára a Magyar Királyság jelképe az Európa-szerte ismert és becsült, szentté avatott István király volt. Ezért készítette el életnagyságban, a dicső római császárok lovas szobraihoz hasonló beállításban, fénylő fehér márványból a szentségtől átszellemlő, dicső magyar király, a bambergi püspökséget alapító II. Henrik császár sógorának lovas képmását. A mű alkotóját nem ismerjük, de is-

merve a bambergi székesegyház gazdag XIII. századi, kortárs szobrászati együttesét, egyértelmű, hogy nem a helyi, császári szobrászok alkották. Az egyetemes művészettörténeti kutatás egyértelműen az európai XIII. századi művészet kimagasló alkotásának tartja. Csak azt nem tudja – 1939 óta! –, hogy kit ábrázol e pompás szobor. Ekkor terjesztették el a „Bambergi lovas” elnevezést, amely ma is használatos, a hitleri idők után körülbelül egy évszázaddal is... Lehetetlennek gondolja a mai európai gondolkodás, hogy a székesegyház e kiemelt helyén, a Krisztus és az apostolok közelében, a szentély diadalívénél egy világi férfi jelenjen meg lóháton, amikor a templomot és a püspökséget alapító császári pár, II. Henrik és a felesége, Kunigunda a külső, délkeleti kapuzaton kaptak helyet. Eckbert püspök azonban tudta, hogy KI a magyarok szent királya, Európa első szent királya, aki az APOSTOL megjelölést kapta a pápától már a koronázásakor! – és tudják Bamberg mai lakói is, akik folytatják a városuk 800 éves hagyományát, és augusztus 20-án e szobornál ünneplik gyertyagyújtással a magyar Szent István királyt.

De ki lehetett e remekművű lovas szobor alkotója?

A bambergi dóm gazdag szobrászati díszítéséről könyvtári irodalmat írtak. Megállapították az egyes korszakokat, jellemezték az egyes műhelyek alkotásait s azok művészi kapcsolatait. Rámutattak – a többi között – a délkeleti „Ádámkapun” megjelenő császári pár szobrainak és a lovasnak az ábrázolásán felfedezhető bizonyos rokon stílusjegyekre, amelyek a reims-i székesegyház 1220-as évekbeli szobrászatával mutatnak kapcsolatot.⁹ A bambergi lovas azonban átszellemültebb, idealizáltabb művészi ábrázolás! Ezt az ábrázolásbeli különbséget indokolhatná, hogy az alkotó a bambergi püspökséget és a dómot alapító császári pár megjelenítésekor fokozottabban törekedett a portréhűsége, de ennek figyelembevételével sem lehet azonos szobrászt feltételezni. S nem illeszthető a szobor a Német-római Császárság egyetlen ismert szobrászati műhelyének oeuvre-jébe sem.

S itt kell rámutatnunk – a feltehetően – az 1220 körüli években, Reims-ből a Magyar Ki-

⁹ SAUERLÄNDER, Wilibald: Das Jahrhundert der grossen Kathedralen 1140–1260, München, 1990

ráltságba **küldött** Villard de Honnecourt személyére, akinek építészeti rajzokat tartalmazó vázlatkönyvét a párizsi Bibliothèque Nationale őrzi (MS Fr.19093).¹⁰ Itt, az egyik oldalon a reims-i katedrális szép, kora gótikus mérműves ablakának a rajzát látjuk a hajó két pillér közötti szakaszával, és mellette az ófrancia nyelvű felirat: „Amikor ezt rajzoltam, mert ez tetszett nekem a leginkább, Magyarországra földjére **küldtek**.”¹¹

Érdemes felfigyelnünk erre a mondatra. Ezt a reims-i székesegyház építésekor közreműködő embert Magyarországra KÜLDTÉK! Nem tudjuk, hogy miért küldték, azt sem, hogy ki küldte, azt sem, hogy ki volt ő egyáltalán, és hogy milyen szerepe volt a reims-i építkezésben. A Vázlatkönyv 21. oldalán egy gyalogos katona áll, csuklyás sodronyíngben, s felette övvel átfogott fegyveringben. Fején karimás vaskalapot visel. A baljában lándzsát tart, a jobb kezét a homlokához emeli. Tágra nyitott szemével kissé balra fordulva, felfelé tekint. Előtte újkori kézírással ez áll: „Ő Villard de Honnecourt, aki Magyarországon járt.”

A folio 15 v oldalon padlótéglák rajzát látjuk, alatta a felirattal: „Egyszer Magyarországon jártam, ahol több napot töltöttem, ott láttam az egyik templom padlózatát, amely ilyen módon készült.”¹² Meglepő, hogy ezek, a hazánkban, Esztergomból és Pilisszentkeresztről olyan jól ismert díszítőmotívumok – a padlótéglákon és a falképeken egyaránt –¹³ Villardnak sem voltak ismertek. Ezért rajzolta le, s oda is írta, hogy Magyarországon látta!

Talán nem túlzás, ha feltételezzük, hogy azért

¹⁰ HAHNLOSER, Hans R.: Villard de Honnecourt. Kritische gesamttausgabe des Bauhüttenbuches ... 2. erweiterte Auflage: Graz, 1972

BARNES, Carl F.Jr.: The Portfolio of Villard de Honnecourt, A New Critical Edition and Color Facsimile, Farnham – Burlington, 2009

¹¹ BARNES, Carl F. Jr, im, 221, color plate 23.

¹² ROSTÁS Tibor: „Magyarország földjére küldtek”. Villard de Honnecourt és az érett gótika megjelenése Közép-Európában. A Klosterneuburgi Capella Speciosa és Pannonhalma francia kapcsolatai. Budapest, 2014, 146, 300. kép

¹³ PROKOPP Mária: III. Béla király esztergomi palotakápolnájának festészeti díszjele. In: *Laudator Temporis Acti Tanulmányok Horváth István 70. születésnapjára*, Esztergom-Budapest, 2010, 187–205.

uó: Esztergom, Magyarország első fővárosa: a XII. századi királyi vár kápolnájának falfestészeti emlékei. (megjelenés alatt)

küldték Villard-t, az építészettel foglalkozó embert, a francia királyt koronázó székesegyház, Reims építészeti műhelyéből hazánkba a XIII. század elején, hogy itt építészeti megbízást teljesítsen, vagy hogy megismerje a magyarországi pompás építkezéseket, és tapasztalatot szerezzon róluk.

Hazánkban a XI. század végétől, a somogyvári bencés kolostor 1091. évi alapításától ismerjük a francia szerzetesek, művészek jelenlétét. A XII. századból a pécsi székesegyház altemplomi lejáróin a Jézus gyermeksege domborművek jól jelzik a délfraancia művészeti kapcsolatokat. II. Géza király 1142-ben Heiligenkreuzból alapította a francia *ciszterci* szerzetesek első kolostorát Cikádoron. Ettől kezdve egyre folyamatosabb a francia jelenlét hazánkban. 1147-ben II. Géza Esztergomban fogadja VII. Lajos francia királyt. III. Béla király 1172. évi trónra lépése, majd az 1186. évi második házassága a francia király, II. Fülöp Ágost húgával, Capet Margittal, a francia művészeti és kulturális kapcsolatok további elmélyítését jelentette. Ennek legbeszédesebb emléke az esztergomi királyi vár palotakápolnájának építészeti és festészeti kialakítása 1172 és 1186 között!¹⁴ Ennek a királyi műhelynek a kisugárzása ismerhető fel Bényben és Jánoshidán, továbbá Ócsán, Vértesszentkereszten és még a délvidéki Aracson is. III. Béla király szorgalmazta az édesapja által megkezdett ciszterci kolostorok alapítását, amelyek az ország egész területén elmélyítették a francia kulturális-művészeti kapcsolatokat. 1179-ben Egresen, 1182-ben Zircen, 1184-ben a Pilisben alapított ciszterci kolostort. Szentgotthárdon is 1184-ben, 1191-ben pedig Pásztón létesült ciszterci kolostor. 1183-ban Magyarországra látogatott a citeaux-i apát, és jóváhagyta az új alapításoknak a franciaországiakkal azonos jogállását. A francia művészeti kapcsolataink jeles emléke a *kalocsai* második székesegyház a szentélykörüljárós-kápolnakoszorús, kereszthajós kialakítással. Ezt az építkezést, feltehetően a Győr nembeli Saul érsek (1192–1201) kezdte, és II. András első feleségének, a merániai Gertrúdnak a fivére,

¹⁴ PROKOPP Mária: Francia-magyar művészeti kapcsolatok III. Béla udvarában, Esztergomban, In: Francia-magyar kapcsolatok a középkorban, szerk. Györkös Attila – Kiss Gergely, Debrecen, Egyetemi Kiadó, 2013, 291–314.

Berthold érsek (1206–1218) fejezte be. András király második házassága 1215-ben a francia Courtenay Jolánnal újabb lendületet adott a francia kapcsolatoknak. Erre utal a pilisi kolostor templomába eltemetett *Gertrúd királyné síremléke* – pontosabban a feltárt töredékei –, amelyet feltehetően Jolán királyné készíttetett, továbbá egy lovag szép vörösmárvány sírkövének a darabjai.¹⁵ 1224-ben felszentelték Pannonhalma francia művészeti kapcsolatokkal megújított gótikus templomát és kolostorát is.

A fenti néhány hazai franciás műalkotás említése meggyőzően igazolja, hogy a reims-i gótikus építkezések korában, az 1220-as években, tehát már jelentős híre lehetett Franciaországban is a magyarországi kora gótikus építészetnek. A reims-i székesegyházat ugyanis az 1207. évi tűzvész után egészen az 1237. évi végső felszentelésig építették újjá. Szabad elgondolkodnunk! Villard-t Reimsből, a francia királyokat koronázó, nagy hírű városból **küldték** Magyarországra! S ekkortájt készítteti a bambergi püspök a székesegyháza főhelyére, a Georgenchor bejáratához a Szent Istvánt ábrázoló szobrot! Nem álló alakos szobrot készíttet, mint a dómot és a püspökséget alapító császári párról, amely a dóm külsején, a keleti apszis mellett, az Ádámkapu béléletében kapott helyet. A püspök a magyarok szent királyáról, II. Henrik császár sógoráról lovas szobrot készíttetett! S nem pusztuló helyi kőből faragtatja azt, hanem tündöklő fehér márványból! Vessük össze a két arcot! Mennyivel diadalmasabb, uralkodóbb egyéniség a fiatal István, mint a gondokkal küzdő császár. Mennyivel díszesebb a koronája Istvánnak, és mennyivel gazdagabban gyűrűznek a hajfürtjei Istvánnak, mint a császárnak! S maga az arc, a derűs tekintet, a kissé nyitott, beszédes száj valóban a templom legszentebb helye közelébe utalta a szobrot! S figyeljünk fel arra is, hogy egyetlen bambergi szobornak sincs olyan díszesen faragott talpzata, mint a lovas szobornak,

¹⁵ GEREVICH László: Pilis Abbey a Cultural Center. In: *Acta Archeologica*, 29, 1977, 155–198.

GEREVICH László: Ergebnisse des Ausgrabungen in der Zisterziensabtei Pilis. In: *Acta Archeologica* 37, 1985, 110–152. HERVAY Ferenc Levente – BENKÓ Elek – TAKÁCS Imre: Ciszterci apátság Pilisszentkereszten, Budapest, 2007

ROSTÁS Tibor: „Magyarország földjére küldtek”. i. m. Bp., 2014, 3–10.

amelynek konzoljait kivételesen magas művészi színvonalú akantuszleveles ornamentika ékesíti, amelynek dekoratív kompozíciójába *expresszív maszkot* rejtett el a jeles szobrász. A legutóbb Dr. Rostás Tibor beható elemzéssel rámutatott a Reims–Bamberg, valamint Reims–Pannonhalma–Bamberg szobrászatában jelentkező kapcsolatokra, s megállapította, hogy „*Bambergben a reimsi összképből az jelent meg, ami Pannonhalmán hiányzik: a figurális plasztika, és abból készült igen kevés, ami a bencés főtemplom reimsi összefüggését adja: a torzfejes és nővényi ornamentikából!*”¹⁶ Pannonhalma XIII. századi építkezése hamarabb fejeződött be – 1224! –, mint a bambergi dómé (1237). S a lovast megrendelő bambergi püspök Magyarországon töltött évek után tért vissza a székhelyére, és rendelte meg a szobrot!

A XIV. század elejéről **Nápolyban** és **Assisiben** maradt fenn Szent István király ábrázolása, freskóképen. V. István királyunk lánya, Mária (1254–1323) – aki 1270-től a nápolyi Anjou Károly trónörökös felesége, majd 1285-től 1309-ig királyné – a férje, II. Anjou Károly halála után mint özvegy királyné segíti hazánk európai kapcsolatait, terjeszti hírnevét a Nápolyi Királyság területén: Dél-Itáliában és Provence-ban egyaránt. 13 gyermeknek adott életet, és valamenynyit segítette a karrierben és a magyar–olasz haza szeretetében. Az elsőszülött fia volt Martell Károly, akit Dante a *Paradiso* VIII. énekében mint címzetes magyar királyt dicsőít. S az ő fia I. Anjou Károly néven elnyerte a magyar királyságot 1308-ban. Mária második fia ferences szerzetes lett, majd Toulouse püspöke, s még anyja életében, 1317-ben szentté avatta a pápa. A harmadik fia Bölcs Róbert néven vette át apjától a Nápolyi Királyságot 1309-ben, és 1343-ig kormányozta azt. Magyarországi Mária királyné 53 éven át volt a Nápolyi Királyság szellemi-lelki oszlopa. Nagy hatású művészeti mecénás, akinek a donátori tevékenységét ma is hirdeti Nápolyban a *Santa Maria di Donnaregina* pompás gótikus templom és benne Pietro Cavallini és tanítványai remekművű freskói. Assisiben, a Szent Ferenc-bazilika alsó templomában a Szent Erzsébet- és a Szent Márton-kápolnában Simone

Martini által festett remekművű ábrázolások képviselik „Magyarországi Mária” – ahogy őt a nápolyiak ma is nevezik – tiszteletét a két nemzet szentjei iránt. Nápolyban a klarisszák Santa Maria di Donnaregina templomában a szentély és a hajó keresztboltozatának cirkelyeit egyenlő arányban ékesíti az Árpádok sávós címere és Mária férje családjának Anjou-liliomai. A templom nyugati apácakarzatán – az 1300. évi első szentévre elkészült Assisi Szent Ferenc-bazilika felső templomának falképciklusát követve – Jézus életének, főképpen a Passiónak a mély együttérzést segítő, részletes bemutatása látható. E ciklus alatt, mint Krisztus igazi követője, jelenik meg Szent Erzsébet élettörténete 20 remekművű kompozícióban. E ciklus lezárásaként kiemelt helyet kap a három szent magyar király, *István, László és Imre* mellképe az Árpád-címeres, vörös-fehér sávós háttér előtt.¹⁷

Nápoly, S. M. Donnaregina, 1310 körül

Assisiben az alsó templom kereszthajójában, Szt. Ferenc sírja közelében, a *Szent Erzsébet-kápolnában* jelennek meg az Árpád-házi magyar szentek: a Madonna két oldalán *István és László*, s *Istvántól balra: Imre, Margit (?) vagy Prágai Ágnes, Erzsébet, Toulouse-i Szt. Lajos* és a sort Assisi fia, Szent Ferenc zárja. A mélyen átszellemült művészi ábrázolások az 1310-es években készültek, feltehetően Mária fia, Lajos szentté

¹⁶ ROSTÁS Tibor: „Magyarország földjére küldtek”. i. m. Bp., 2014, 129.

¹⁷ PROKOPP Mária: Nápoly középkori magyar emlékei, Budapest, Romanika Kiadó, 2014

avatására, 1317-re. Tehát, immár 700 éve képviselik a magyarságot Itália egyik leglátogatottabb zarándoktemplomában.¹⁸

Assisi, S. Francesco, Szent István a Madonna jobbján, Simone Martini, 1317

Mária nápolyi királyné unokája mint I. Károly magyar király készítteti az **Anjou-legendárium** néven ismert pompás – de töredékesen fennmaradt – kódexet, amely nagy részben a Vatikáni Könyvtár kincse, de egyes lapok Párizs, Szentpétervár könyvtáraiban vannak. Ez az 1330-as években készült művészi miniatúrafestményekkel ékes képeskönyv Jézus, a Szűz Mária és az apostolok élete után az egyetemes egyház főbb szentjeinek életét mutatja be, akiket a magyar és a lengyel közös szentjeink életéből vett ábrázolások követnek. I. Károly felesége ugyanis 1318-tól Lokietek Erzsébet volt, a lengyel király testvére.

Szent István élete ebben a szép kötetben nem maradt fenn, de e hiányzó négy lap után következő „Szent Imre élete”-ciklusban két képen is látjuk István király ábrázolását: a folio 78r első képén István király betekint a fia szobájába, és látja, hogy éjnek idején, térdelve imádkozik két égő gyertya fényénél. A folio 79v képén, amely azt ábrázolja, hogy a bűneiért vezeklő, bilincsekbe vert Konrádnak megjelenik Fehérvárott Szent István király a sírja felett, mintegy ablakon kitekintve, és mutatja, hogy fia sírjához menjen, ott majd lehullnak a bilincsei, és bocsánatot nyer.¹⁹

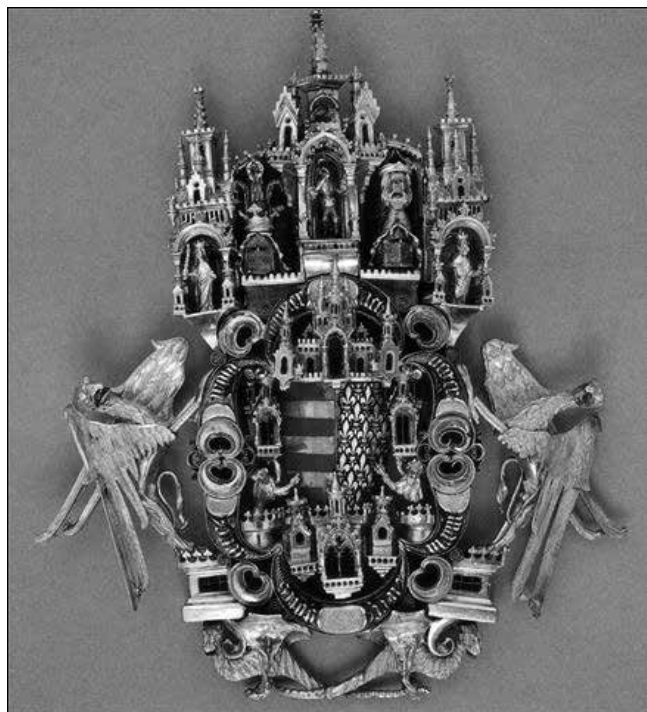
¹⁸ PROKOPP Mária: Simone Martini: A Szt. Erzsébet-kápolna falképei az assisi Szt. Ferenc-bazilika alsó templomában. In: *Ars Hungarica*, XXV. évf. (1997) 1–2. sz., 47–55.

¹⁹ Magyar Anjou Legendárium, hasonmás kiadás, bevezető és összeállítás LEVÁRDY Ferenc. Budapest, Corvina, 1975, 131–132.

Ez a pompás kódex I. Anjou Károly magyar király könyvfestő műhelyében készülhetett 1330 körül, minden valószínűség szerint András nápolyi trónörökös számára, akit az édesapja 1333-ban nagy kísérettel és méltó felszereléssel kísért Nápolyba.

Az 1340-es évek elején, feltehetően 1343-ban, Vásári Miklós esztergomi prépost **Padovában** készíttette azt a Decretalis-kódexet (Padova, Biblioteca Capitolare, A. 24), amelynek címlapján Szent István király életének négy jelenete látható, s a képek között Szent István, Imre és László királyok félalakos ábrázolása kapott helyet.

1357-ben Erzsébet királyné, I. Anjou Károly felesége nagy nemzetközi zarándoklaton vesz részt – méltó magyar és lengyel kísérettel –, amely Prága–Nürnberg–Frankfurt–Marburg–Kölnön keresztül vezetett **Aachenbe** (ahol a budai udvarban nevelkedett Schweidnitzi Annát, IV. Károly császár feleségét császárnévá koronázták), Nagy Károly császár (†1814) sírjához.

Aachen, palástcsat, 1367

Nagy Károly egykori székhelyén, az általa emelt pompás oktagon templomhoz ekkor (1355-től) építették a gótikus szentélyt és a nyugati tornyot. 1364-ben Nagy Lajos király az oktagonhoz délről kápolnát építtetett a legfőbb

magyar szentek, Szent István és Szent László tiszteletére. A kápolnát 1367-ben szentelték fel, s ekkor a király gazdag liturgikus felszereléssel látta el.

Ezekből ma is látható a dóm kincstárában két nagyméretű, remekművű arany pluviale-csat Szent István és Szent László királyaink hermájával és a három magyar szent király egész alakos ábrázolásával, továbbá Nagy Lajos király struccdíszes ötvösmű címere és három Mária-kegykép. Az egyik Mária koronázását ábrázolja. A képek a kék alapon arany liliomos Anjou-címer zománcábrázolás előtt jelennek meg. A pompás ötvösművű keretet az egyesített magyar-Anjou címerpajzsok zománcképei ékesítik, a kettős kereszt-címerrel váltakozva.

A magyar kápolna 1656-ban tűzvész áldozata lett, és ezután került sor a mai barokk kápolna kialakítására 1719 és 1733 között.²⁰ Ekkor készült a kápolna három oldalfalát ékesítő, Szent István és Szent László király és Szt. Imre herceg életnagyságon felüli, szép barokk szobra.

Aachen, 1730 körül

1370-ben született Nagy Lajos király Katalin lánya, 1374-ben eljegyezték V. Károly francia király második fiával, Lajos orleans-i herceggel. Feltehetően erre az alkalomra készült a budai miniatúra-műhelyben Kálti Márk 1358-ban megkezdett krónikájának 139 képpel ékesített kódexe, a **Képes Krónika**. A díszes címlapon Nagy Lajos király és udvartartása látható a címerekkel

²⁰ Tömöry Edith: Az aacheni magyar kápolna története. Budapest, 1931

és emblémákkal, díszes, festett keretben. Majd a magyar nemzet történetének főbb eseményei táruznak fel a szöveget kísérő igen magas művészi színvonalú képekben.

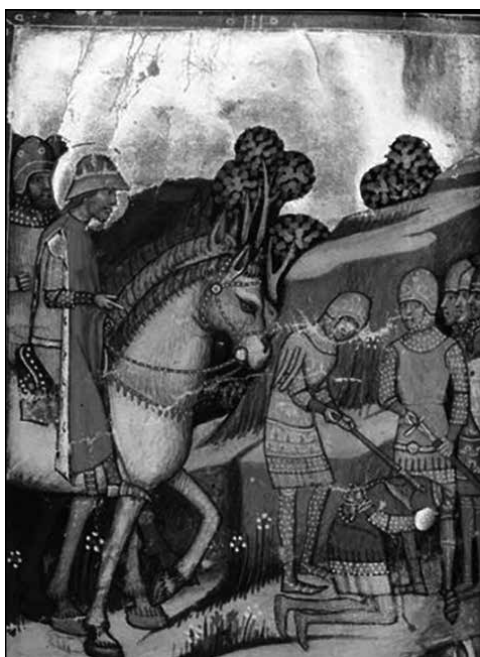

Szent István király a Képes Krónikában

Szent István születése, Képes Krónika

Ezek között kiemelt helyet kap a királyságot alapító *Szent István király* és az élettörténete, az égi jelenéssel kísért születéstől (fol. 19.b) kezdve a koronázáson és a győztes csatákon, az Óbudai Szent Péter- és Szent Pál-templom alapításán át trónörökös fia, Imre temetéséig.

Koppány legyőzése, Képes Krónika

Szent István és felesége Óbudán templomot alapít, Képes Krónika

Szent Imre temetése, Képes Krónika

A királynő, Katalin 1378-ban meghalt. A kódexet VI. Károly francia király Brankovics György szerb fejedelemnek ajándékozta a XV. században, majd török kézre került, s csak a XVII. század elején jutott a bécsi udvari könyvtárba, onnan 1939-ben kapta meg a magyar Országos Széchényi Könyvtár. A XIV-XV. században bizonyosan jelentősen hozzájárult ez a pompás kódex Szent István király európai tiszteletének elmélyítéséhez – sok más művészi fejedelmi ajándékkal együtt, amelyekről hírmondó sem maradt fenn.

1391-ből ismerjük a **Firenze** közeli Settignano San Martino a Mensola templomának főoltárképét, amelyet *Giuliano Amerigo Zati*, Firenze város jeles tisztségviselője állíttatott a Madonna tiszteletére hálából. A Madonna mellett áll a megrendelő két védőszentje, Szent Julián és Szent Imre. Előttük térdel az oltárképet megrendelő férfi. A kép alatt, az oltármenzára támaszkodva kisebb predellaképen Szent István királyunkat látjuk, amint a falon át betekint a fia, Imre hálószobájába, és látja, hogy a feleségével együtt, térdel állva imádkoznak éjszaka.

Firenze, Ponte a Mensola, predella, Szent István bal oldalt, 1391

S ez a XIV. századi festmény ma is ott áll a főoltáron, jóllehet a templomot a reneszánsz korban és később is átalakították. Jelenleg az amerikai Harvard Egyetem tulajdonához tartozik a templom környéke, a jeles litván származású művészettörténész, Bernard Berenson örökségként, s e kép mutatja az odalátogató nagyszá-

mű nemzetközi tudósnak a magyarok első szent királyának ezeréves hírnevét!

1447-ben készült a bécsi Stephansdomban álló bécsújhelyi/**Wiener Neustadt**-i Mária-oltár, amelyen ott ragyog a három szent magyar király, István, László és Imre egész alakos ábrázolása.²¹ Százak látják évszázadok óta, naponta az Isten dicsőségébe emelt magyar hősokeket!

Mateóc

A XV. század további szép Szt. István-ábrázolásait találjuk Mateócon (Matejovce), Nagyszébenben (Sibiu) és Szepeshelyen (Spišská Kapitula).

A XVI. századi ábrázolások közül megemlítjük a Római **Santo Stefano Rotondo** templomát, **Róma** egyik legnevezetesebb ókeresztény szentélyét, amelyet 1454-ben V. Miklós pápa a magyar pálos szerzetesek gondozására bízott. Itt létesült 1579-ben az első magyar kollégium, majd egy évvel később egyesült a németek kollégiumával, és azóta is működik a híres Collegium Germanicum-Hungaricum.

²¹ TÖRÖK Gyöngyi: A magyar szent királyok ábrázolása 1447-ben a bécsi Szent István dóm bécsújhelyi oltárán. In: *Memoriae tradere. Tanulmányok és írások Török József 60. születésnapjára*. Szerk. FÜZES Ádám – LEGEZA László, Bp., 2006, 373–392.

Nagyszében

Szepeshely

Szepeshely

A Santo Stefano Rotondo templom magyar jellege továbbra is megmaradt, ezt igazolja a főoltár köré 1582-ben létesített kőkorlát freskóciklusa, amely Szent István vértanú életét jeleníti

meg. A kollégium rektora által készített kép-sor első képe ugyanis azt ábrázolja, hogy Szent István vértanú megjelenik Saroltának, a magyar Géza fejedelem feleségének, és megjövendöli fiának, Szent István királynak a születését. Az ábrázolás tárgyát az egykorú felirat is megerősíti, amely az ősi Szent István-himnusz idézi: „*B. Stephanus Sancti Stephani Hungarorum Regis predicat ortum.*” Az oltárkorklát külső oldalára ugyanekkor Szent László és Szent Imre egész alakos stukkószobra is elkészült.

Stefano Rotondo – Sarolta

1776-ban, amikor a Vatikánban a Szent Péter-bazilikához új sekrestyét építettek a déli oldalon, lebontották az akkor már rossz állapotban lévő, 1026-ban Szent István király által alapított magyar zarándokházat és a kápolnát, és VI. Pius pápa rendeletére a Rotondo délnyugati oldalán új kápolnát létesítettek Szent István király tiszteletére. 1778-ban a Santo Stefano Rotondo barokk átalakítása utáni felszentelésekor a főoltár mellé elhelyezték a ma is látható táblát, amely hirdeti, hogy „*az oltár a templom közepén Isten, a Szent Szűz, a szent apostolok és mártírok... valamint István, Imre és László magyar királyoknak van szentelve.*”²²

Bolognában 1690 és 1701 között készültek a Magyar–Horvát Kollégium ebédlőjében a magyar és horvát szentek ábrázolásai, köztük Szent István király freskóképe. A kollégiumot 1553-ban

²² SÁRKÖZY Péter: A Santo Stefano Rotondo-templom magyar király ábrázolásai. In: *Itália vonzásában*, Bp., Nap Kiadó, 2014, 44–50.

Szondy Pál római magyar gyóntató, esztergomi kanonok alapította.²³

Mariazell Nagy Lajos által épített kegytemplomát a XVII. században barokkizálták, a legjelesebb magyar arisztokrata családok egy-egy kápolnát alapítottak benne. Az első kápolnát 1662-ben Nádasdy Ferenc országbíró Szent István király tiszteletére szenteltette. Oltárképén, amelyet Tobias Pock festett, Szent István a koronáját a Madonnának ajánlja fel.

A Magyar Királyság legészakibb megyéjében, Árva vára alatt, a Fekete-Árva folyó partján, **Kisárván (ma Orawka, Lengyelország)** 1648 és 1650 között Lippay György esztergomi érsek megbízásából Scsehovics János plébános (1659) pompás fatemplomot épített Keresztelő Szt. János tiszteletére, ezt 52 magyar szent képmásával ékesíti. Ezek között is az első Szent István király.

Orawka, 1650

A török hódoltságtól való felszabadulás után, a XVIII. században az ország újjáépítésében nagy példaképünk volt az államalapító első szent királyunk. Szinte nincs olyan 18-19. szá-

²³ SÁRKÖZY Péter: A bolognai Magyar–Horvát Kollégium freskói. In: *Itália vonzásában*, Bp., Nap Kiadó, 2014, 50–56.

zadi templom a Kárpát-medencében, amelyben ne kapott volna helyet Szent István király ábrázolása. Szent István király barokk hermaszobrai, fejereklyetartói a székesfehérvári, zágrábi és a kalocsai székesegyház számára ekkor készültek. A magyar katolikus egyház főtemploma, a Magyar Sion Esztergomban 1820 és 1869 között épült.

Szent István-hermák a székesfehérvári kiállításon, 2013, Zágráb, Kalocsa, Fehérvár

Szent István-herma, Zágráb

Az 1856. évi felszentelésre, Haynau rémuralma idején készült a székesegyházban a magyar szentek panteonja, a főhelyen Szent István ol-tárképével, amelyet a velencei Akadémia jeles festőművésze, Michelangelo Grigoletti készített. A torinói Pietro della Vedova készítette a bazili-

ka Bakócz-kápolnájába Szt. István carrarai márvány szobrát.

Esztergom, Michelangelo Grigoletti

Esztergom, Pietro della Vedova

Esztergom remekművű barokk Szt. István-kápolnájába Jakobey Károly festette a főoltárképet, amelyen Szent Istvánt állítja elénk, amint Imre fiának átadja az intelmeit. Az 1896. évi millenniumunktól az első világháborúig, majd

az 1938. évi, Szent István halála 900. évfordulója alkalmából meghirdetett Szent István-évre megsokasodtak a Szent István királyt ábrázoló emlékművek a Kárpát-medencében és a nagyvilágban egyaránt.

*Esztergom, Szent István,
Szent Imre – Jakobey Károly*

Ezek közül mutatjuk be a budapesti Szent István-bazilika főoltárát, amelynek monumentális szobra Stróbl Alajos remekműve 1906-ból.

Szent István-bazilika, főoltár

Itt őrzik Szt. István király épen maradt jobb kezét, nemzetünk szent ereklyéjét. A bazilika mellékoltárán Szent István országfelajánlását Benczúr Gyula, a millennium ünnepelt művésze festette. A Mátyás-templom közelében, a Ha-

lászbástya mellett áll **Stróbl Alajos** Szt. István-emlékműve 1906-ból. Az európai tekintélyű nagy királyunk ünnepélyesen, lóháton jelenik meg a szeretett nemzete előtt, amelynek gondját viseli napjainkban is!

*Szent István, Szent Imre,
Szent Margit, Budapest, bazilika*

Halászbástya, Stróbl Alajos

Székesfehérvár, Pátzay Pál, 1938

Az 1938-as Szent István évre számtalan közteri emlékmű készült a szent király tiszteletére, amelyek közül itt csak **Pátzay Pál** székesfehér-

vári lovas szobrát említjük, amelyen könnyedén, diadalmasan szárnyal a fiatal uralkodónk.

A II. világháború világégése után a kommunista diktatúra megtépázta nemzetünk tudatát. Csak 1980-ban vált lehetségessé, hogy a **Vatikánban**, ahol Szt. István már zarándokházat és templomot emeltetett, ismét magyar szentélyt létesítsünk. **Varga Imre** szobrászművész készítette a főoltárt, amelyen az őseinkre utaló, szkíta szarvasok aranyfala előtt megjelenő Magyarok Nagyasszonyának ajánlja fel Szent István király az országot jelentő Szent Koronát.

Vatikán, Varga Imre

Varga Imrének ez a bronzszobra ott áll **Aachenben** is, a dóm magyar kápolnája előtt 1993 óta.

Aachen, Varga Imre

1965-ben épült fel **Rómában** a magyarok Szent István-zarándokháza (Via del Casaleto 481.), amelynek kápolnáját Prokop Péter ékesítette Szent Istvánt ábrázoló üvegablakkal és a magyar szenteket ábrázoló freskóval.

Róma, Szent István-ház, Prokop Péter

A ház falait ékesítő festmények között is ott ragyog nemzetünk védelmezője.

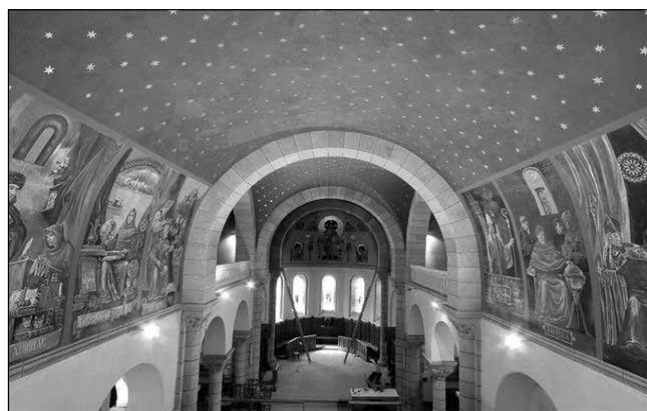
Szent István-táblakép, Prokop Péter

Prokop Péter 1993-ban készítette a portugáliai **Fatima** híres kegyhelyének Magyar Kápolná-

ja mennyezetére a mozaikképet, amelyen Szent István a Magyarok Nagyasszonya oltalmára bízta országát. **Franciaországban**, a Szent Koronánkat küldő II. Szilveszter pápa szülőhelyén, Saint-Simon városka templomában **Szinte Gábor** festőművész 2005-re készítette el a pápa, Gerbert d'Aurillac életét bemutató képsort, a főhelyen a magyar Szent Korona ábrázolásával.

Fatima, Prokop Péter

Saint-Simon, Szinte Gábor

A 2000. évi magyar államalapítás millenniumán ugyancsak pompás műalkotások mutattak rá Szent István emberi nagyságára és államvezetői bölcsességére, amely napjainkban az Európai Unió számára is példát adhat. Ezekből a XIX-XX. századi alkotásokból mutatjuk be **Melocco Miklós** esztergomi emlékművét, amelyen a Duna fölé magasodó Várhegy szikláján térden állva fogadja István király a Szent Koronát az

esztergomi érsek kezéből, a kereszténységet jelző boltív alatt.

Esztergom, Melocco Miklós, 2000

Kő Pál szobrászművész a budapesti Gellért-hegy sziklacsúcsára állította a fiatal Szent István szobrát – Szent István éppen leszállt a lováról, s a kezében a templomalapításaira utaló templommodellt tartva, a Sziklatemplom felé fordul.

Gellért-hegy, Kő Pál

Rieger Tibor sziklán álló Szent István-szobra a kecskeméti Nagytemplom mellett a szent király acélos jellemét hangsúlyozza.

Kecskemét, Rieger Tibor

Pusztaszabolcs 1942-ben épült temploma számára Szinte Gábor tervei szerint készültek a magyar szenteket-hősöket ábrázoló színes üvegablakok 2011 és 2015 között.

Pusztaszabolcs, ablak, 2011

Baja, Búza Barna

Baján Búza Barna szobra idézi fel Szent István alakját. Alsólendván is köztéri szobor hirdeti Szent István tiszteletét.

Alsólendva

A Délvidéken, Zenta Szent István-templomának a főoltárképét **Barabás Miklós** készítette a reformkorban, 1845-ben. A templomot 1949-ben megsemmisítették, de a kép szerencsésen megmaradt, és az 1967-ben a plébánia épületében

kialakított kápolnában ma is ott tündököl a Szent István országfelajánlását ábrázoló pompás kép.

Zenta, Barabás Miklós

Óbecse templomában **Feszty Árpád** Szent István-képén a kettős keresztet tartja nemzete elé a bölcs és szent államalapító király.

Óbecse, Feszty Árpád

Székelykeve, 1912

Székelykeve templomának az üvegablakán 1912 óta ott ragyog Szent István fénylő alakja. Horgoson Simor Márton szobrát leplezték le 2005-ben. Apatinban 2011-ben állították fel a városalapító szent király szobrát, amelyet a gödöllői Varga Attila mintázott.

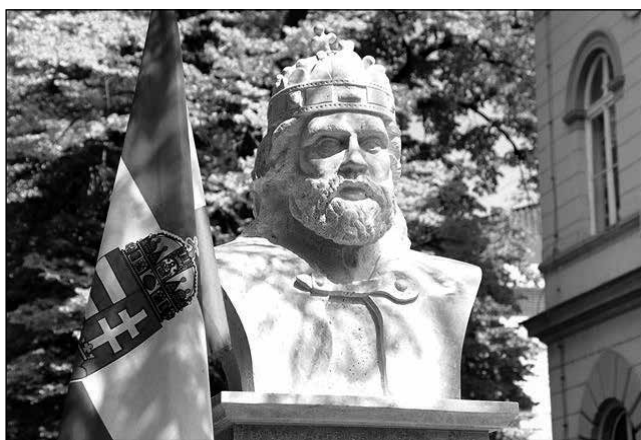

Horgos, Simor Márton

A tengerentúl a magyar kivándorlók a XIX. század végétől kezdve építették a magyar szentek tiszteletére a templomaikat, amelyekben főhelyet kapott Szt. István király. South Bendben (**USA, Illinois**) a Magyarok Nagyasszonya templomban monumentális freskón és üvegablakon *Prokop Péter* 1962–1964-ben jelenítette meg a magyar szenteket.

Szent István király XI–XXI. századi nagyszámú ábrázolásából a fentiekben bemutatott néhány példa átíveli hazánk 1000 éves történetét. Jelenlétük jelzi, hogy első szent királyunkat szívébe zárta nemcsak a Kárpát-medence, hanem a nagyvilág is. Rajtunk is áll, hogy ez a tisztelet továbbra is egyre mélyebb tartalommal folytatódjék! Ehhez segítenek az itt felmutatott művészi alkotások.

A felvételek szerzője Prokopp Mária, kivéve a zentai és az óbecsei képet, amelyeket Korhecz Papp Zsuzsannának köszönhetünk, illetve a horgosi fényképet Bata János készítette.

Apatin, Varga Attila, 2011

Boldogasszonykő, Győr, Püspöki palota